

РУДНИЦЬКА О. П.

к.ю.н., доцент кафедри СІД та правознавства Житомирського державного університету імені Івана Франка м. Житомир, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН З ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ В УКРАЇНІ

Конституція України гарантує кожному право на освіту (ст. 53). В Україні триває процес реформування системи освіти, адаптування її до європейських стандартів. Важливим аспектом реформування, як системи освіти в цілому, так і її окремих гілок, є забезпечення освітнього процесу компетентними педагогічними кадрами. Тому актуальним питанням є дослідження особливостей оформлення трудових відносин педагогів з роботодавцями, кваліфікаційних вимог, що ставляться до даної категорії працівників. Важливим питанням також є влаштування на роботу молодих спеціалістів, що отримали освіту педагогічного спрямування.

Виникнення трудових правовідносин в системах дошкільної та загальної середньої освіти регулюються трудовим законодавством України, Законами України «Про освіту» від 23 травня 1991 р. № 1060-ХІІ [1], «Про загальну середню освіту» від 13 травня 1999 № 651-ХІV [2], «Про дошкільну освіту» від 11 липня 2001 р. № 2628-ІІІ [3] та іншими нормативно-правовими актами в даній сфері.

Відповідно до законодавства про освіту України педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дає змогу виконувати професійні обов'язки в навчальних закладах системи загальної середньої освіти. Перелік посад педагогічних працівників визначений Постановою КМУ від 14 червня 2000 року № 963 «Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників» [4].

Відповідно до пункту 3 статті 54 Закону України «Про освіту» від 23 травня 1991 р. № 1060-ХІІ [1] педагогічні та науково-педагогічні працівники приймаються на роботу шляхом укладення трудового договору, в тому числі за контрактом. Прийняття на роботу науково-педагогічних працівників здійснюється на основі конкурсного відбору.

Законом України «Про загальну середню освіту» від 13 травня 1999 № 651-ХІV [2]. передбачено, що призначення на посаду та звільнення з посади заступників керівника та інших педагогічних працівників державного та комунального загальноосвітнього навчального закладу здійснюється відповідним органом управління освітою за поданням керівника загальноосвітнього навчального закладу. Призначення на посаду та звільнення з посади інших працівників державного та комунального загальноосвітнього навчального закладу здійснює його керівник. Призначення на посаду та звільнення з посади педагогічних та інших працівників приватного загальноосвітнього навчального закладу здійснює його власник.

Виникнення трудових правовідносин з педагогічними державних і комунальних дошкільних навчальних закладів відрізняється від порядку прийняття такої категорії працівників на роботу до навчальних закладів загальної середньої освіти. Керівник дошкільного навчального закладу призначає та звільняє з посад як педагогічних, так і інших працівників такого закладу. Педагогічних працівників приватного дошкільного навчального закладу призначає на посади та звільняє з посад його керівник за погодженням з відповідним органом управління освітою.

Відповідно до статті 20 Закону України «Про освіту» від 23 травня 1991 р. керівники навчальних закладів, що є загальнодержавною власністю і підпорядковані центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти, обираються за конкурсом і призначаються на посаду цим органом шляхом укладання з ними контракту відповідно до Порядку призначення на посаду керівників загальноосвітніх навчальних закладів державної форми власності, затвердженого Постановою КМУ від 13 жовтня 2015 р. № 827 [5]. Згідно п. 2 даного Порядку керівником навчального закладу може бути особа, яка є громадянином України, вільно володіє державною мовою та має вищу педагогічну освіту на рівні спеціаліста або магістра, стаж педагогічної роботи не менше трьох років, високі моральні якості та стан здоров'я, що дозволяє виконувати професійні обов'язки.

Доцільно звернути увагу, що призначення на посаду та звільнення з посади керівника і заступників керівника приватного загальноосвітнього навчального закладу здійснює його власник за погодженням з відповідним органом управління освітою.

Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» від 11 липня 2001 р. № 2628-III [3] на посаду керівника дошкільного навчального закладу незалежно від підпорядкування, типу і форми власності призначається особа, яка є громадянином України, має відповідну вищу педагогічну освіту не нижче освітнього кваліфікаційного рівня «спеціаліст», стаж педагогічної роботи у сфері дошкільної освіти не менш як три роки, а також організаторські здібності, фізичний і психічний стан якої не перешкоджає виконанню професійних обов'язків. Керівника та його заступника державного і комунального дошкільного навчального закладу призначає на посаду та звільняє з посади відповідний орган управління освітою, що стосується приватного дошкільного навчального закладу то керівника та його заступника призначає на посаду та звільняє з посади його засновник (власник) за погодженням з відповідним органом управління освітою.

Укладення трудового договору оформляється наказом чи розпорядженням відповідного органу управління освітою (для державного та комунального навчального закладу) або власника навчального закладу (для приватного навчального закладу) про зарахування працівника на роботу. Трудовий договір вважається укладеним і тоді, коли наказу чи розпорядження не було видано, але працівника фактично було допущено до роботи.

Прийом на роботу педагогічних працівників відповідно до Закону України «Про освіту» може здійснюватись на конкурсній основі. Конкурс - спеціальна форма добору педагогічних працівників. Він проводиться на заміщення посад асистента, викладача-стажиста, викладача, старшого викладача, доцента, професора, завідуючого кафедрою, декана, проректора. Конкурс здійснюється тоді, коли іншим шляхом неможливо заповнити вакантні посади.

Необхідно зауважити, що призначення на посаду педагогічних працівників гімназій (гімназій-інтернатів), ліцеїв (ліцеїв-інтернатів), колегіумів (колегіумів-інтернатів), спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням окремих предметів може здійснюватися на конкурсній основі. Порядок проведення конкурсу розробляється закладом та затверджується відповідним органом управління освітою.

Виникнення трудових правовідносин в системі загальної середньої освіти з молодими спеціалістами, що закінчили вищі навчальні заклади педагогічного спрямування, і приступають до роботи у загальноосвітньому навчальному закладі на посаді педагогічного працівника, приймаються на роботу шляхом укладення трудового договору. Разом із заявою

молодий працівник зобов'язаний подати: паспорт; трудову книжку (за наявності); копію довідки про присвоєння ідентифікаційного номера фізичної особи – платника податків; документ про освіту (спеціальність, кваліфікацію); документ про стан здоров'я; для працівників чоловічої статі документ військового обліку (військовий квиток або приписне свідоцтво).

Молоді спеціалісти, що закінчили вищий навчальний заклад педагогічного спрямування і працюють за профілем, мають певні переваги. Так, Постановою Кабінету Міністрів України «Про надання одноразової адресної грошової допомоги деяким категоріям випускників вищих навчальних закладів» від 26 вересня 2006 р. № 1361 передбачено надання одноразової грошової допомоги в п'ятикратному розмірі мінімальної заробітної плати випускникам вищих навчальних закладів, які здобули освіту за напрямками і спеціальностями педагогічного профілю та уклали на строк не менш як три роки договір про роботу у загальноосвітніх навчальних закладах [6].

Молоді спеціалісти заохочуються до роботи у навчальні заклади також шляхом надання відстрочки від призову. Так, відповідно до п. 13 ст. 17 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 р. № 2232-ХІІ педагогічним працівникам з повною вищою освітою, основним місцем роботи яких є загальноосвітні навчальні заклади, за умови повного навантаження на займаній надається відстрочка від призову на строкову військову службу для продовження професійної діяльності на весь період їх роботи за спеціальністю [7]. Педагогічне навантаження молодого вчителя в загальноосвітньому начальному закладі згідно з нормами статті 25 Закону України «Про загальну середню освіту» має бути не менше 18 навчальних годин протягом навчального тижня.

Отже, виникнення трудових правовідносин з педагогічними працівниками, окреслено різними кваліфікаційними вимогами до таких працівників, які залежать від посади, яку займає відповідний педагог, та виду навчального закладу, стажу роботи, а також особливостями прийняття (призначення) їх на посаду.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060-ХІІ / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
2. Про загальну середню освіту: Закон України від 13 травня 1999 № 651-ХІV / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
3. Про дошкільну освіту: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2628-ІІІ / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
4. Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників: Постанова КМУ від 14 червня 2000 року № 963 / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/963-2000-п>
5. Про затвердження порядку призначення на посаду керівників загальноосвітніх навчальних закладів державної форми власності: Постанова КМУ від 13 жовтня 2015 р. № 827 / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248564119>
6. Про надання одноразової адресної грошової допомоги деяким категоріям випускників вищих навчальних закладів: Постанова КМУ від 26 вересня 2006 р. № 1361/ Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1361-2006-п>

7. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2232-ХІІ / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>